

‘Een open geest dankzij Boeddha’

Interview met filmster Babeth VanLoo

André Nuchelmans

‘De oordelende geest maakt plaats voor de open geest, voor verwondering.’ Zo omschrijft Babeth VanLoo de aantrekkingskracht van het boeddhisme. VanLoo is filmster en programmadirecteur van de Boeddhistische Omroep Stichting en directeur van het International Buddhist Film Festival Europe, dat zich richt op internationale spirituele kwaliteitsfilms met een hoog contemplatief gehalte. Tijdens het interview is de vijfde editie net achter de rug en heeft de Boeddhistische Omroep haar tienjarig bestaan gevierd.

Na een studie Social Sculpture bij Joseph Beuys aan de kunst-academie in Düsseldorf, vertrekt VanLoo in 1974 naar de Verenigde Staten om haar filmopleiding aan NYU en het San Francisco Art Institute af te maken. Na haar afstuderen werkt ze in film- en video-projecten onder meer samen met Beuys, en na terugkeer in Nederland met Johan van der Keuken. Daarnaast richt ze Film Art Amsterdam op, is ze hoogleraar aan de Free International University in Amsterdam, en medeoprichter en bestuurslid van de Free International University World Art Collection.

Tijdens haar verblijf in de VS komt ze voor het eerst met boeddhisme in aanraking als zij een lezing bezoekt van de Tibetaanse leraar Dilgo Khyentse Rinpoche. Deze leraar wordt voor haar – en voor vele andere westerlingen – van groot belang. Vanaf 1982 beschouwt ze zichzelf ‘als iemand die het pad beoefent, dus praktiserend boeddhist is, met dagelijkse meditatie’.

Een andere kijk

Wat haar vooral in het boeddhisme aantrekt? ‘Het heeft zowel een spiritueel als een mystiek karakter. Het is daarnaast echter vooral een training van de geest, waardoor een andere kijk op de werkelijkheid ontstaat’, zegt VanLoo. ‘Het bevordert compassie en vredelievendheid en verruimt ook de blik op de ander. Door opener naar de wereld te kijken, ontstaat meer verbondenheid en meer ruimte.’

Een aantal van deze aspecten zie je ook al in haar vroegere werk, zij het niet expliciet. Zo probeerde ze in haar films altijd uitdrukking te geven aan zingeving. De bewustzijnsverruimende kracht en het engagement van kunst waren primaire drijfveren om films en andere kunstwerken te maken. Sinds ze boeddhist is, is haar religieuze levensovertuiging duidelijker in haar werk terug te zien. ‘Op de een of andere manier manifesteert het “onzichtbare” of “onbenoembare” zich altijd in mijn werk’, licht ze toe. ‘Daarbij heeft *religare* in de letterlijke betekenis – in contact komen met het hogere – me altijd geïnspireerd. Het besef dat de mens zich kan ontwikkelen door training, verdieping, aandacht en vooral liefde.’

André Nuchelmansis redacteur van *Boekman*

Haar boeddhistische levenswijze manifesteert zich niet alleen in haar manier van filmen, maar ook in vorm waarin dit gebeurt en de onderwerpen van haar films. Zo stond in de films die ze van Joseph Beuys maakte niet zijn aanzien als internationaal topkunstenaar centraal, maar juist zijn werk in de 'sociale sculptuur' en zijn ecologische werken. 'In werken als *7000 Eichen*, *Das Kapital*, *Free International University* en *Beuys für Die Grünen* trachtte hij een helingsproces in de maatschappij te bevorderen via een verruimd kunstbegrip.'

Mentale invloeden

Ook in haar nieuwste film, *Inner Voice* (2009), is de invloed van boeddhisme goed te zien. Hierin volgt VanLoo de Amerikaanse componiste, zangeres, regisseuse, choreografe en maakster van video-installaties Meredith Monk. Ze filmde haar tijdens de ontstaansfase van haar recentste werk, *Songs of Ascension*, en tijdens een concert-tournee door Italië. VanLoo probeert de motivatie en drijvende kracht achter het creatieve proces te achterhalen. Niet het creëren zelf staat centraal, maar de innerlijke processen die daaraan ten grondslag liggen. 'Ik vertaal dat door haar niet in een lineaire en/of journalistieke vorm neer te zetten, maar haar "ervaarbaar" te maken voor de kijkers via de aandacht voor mentale invloeden en de diepgang die bereikt wordt door langer staande beelden en de timing waarin een dialectische montage zorgt voor inzicht in de onderlinge samenhang.'

Een ander voorbeeld is de video-installatie *Meditation on swine flu* uit 2009. In deze live-actie in Kobe, Japan, vraagt VanLoo via een staande meditatie in de publieke ruimte aandacht voor bewustzijn door letterlijk stil te staan bij de angst en de invloed van de ziekte op intermenselijke contacten.

Kenmerkend voor de boeddhistische invloeden in haar werk zijn 'het non-lineaire, het intuïtieve, het contemplatieve en het doorbreken daarvan, de onvoorspelbare associaties en onderlinge afhankelijkheden.' In haar films bepaalt de inhoud de vorm; niet andersom.

Het medium film leent zich bij uitstek om bepaalde aspecten van het boeddhisme toe te passen. 'In geen enkel ander medium kun je vertraging zo goed laten zien en de aandacht timen en onderlinge afhankelijkheid zo inzichtelijk maken', aldus VanLoo.

In de loop der tijd zijn haar films meer expliciet boeddhistisch geworden. En mocht de kijker na het zien van een van haar films of kunstwerken nog niet beseffen dat het boeddhisme haar inspiratiebron en richtlijn is, dan maken de titels dat wel duidelijk: *Bhutan: Women of the Dragon Kingdom in 3 parts* (2000), *Gross National Happiness in 2 parts* (2004), *Women & the Buddha potential* (2007) en *Lopon: Leraar der leraren* (2009).

Filmstill van *Inner Voice* (2009) met
Meredith Monk (links) en Babeth VanLoo
(rechts)

Transformation of death (2000), live-performance en video van Babeth VanLoo, Kunstmanifestatie *Station to Station*
Fotograaf: Barbara van Ittersum

